

ADVIES

GEZINSHUIZEN EN VIA6

Advies van de Vlaamse Raad voor Welzijn, Volksgezondheid en Gezin, Wetstraat 34-36, 1040 Brussel

W www.vlaamseraadwvg.be – T +32 2 209 01 11 – E info@vlaamseraadwvg.be

Adviesvraag	Voorontwerp van besluit van de Vlaamse Regering tot wijziging van het besluit van de Vlaamse Regering van 5 april 2019 betreffende de erkenningsvoorwaarden en de subsidienormen voor voorzieningen in de jeugdhulp, wat betreft een module gezinshuizen en tot uitvoering van het zesde Vlaams Intersectoraal Akkoord voor de social en non-profit sectoren'	
Adviesvrager	Hilde Crevits - Vlaams minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin	
Ontvangst adviesvraag	30 mei 2023	
Decretale opdracht	adviesfunctie	
Goedkeuring	Sectorale kamer Gezin en Jongerenwelzijn op 29 juni 2023	
Contactpersoon	Annemie Nys	anys@serv.be

Advies

Op 30 mei 2023 ontving de Vlaamse Raad WVG (hierna: de raad) een adviesvraag over het voorontwerp van besluit van de Vlaamse Regering tot wijziging van het besluit van de Vlaamse Regering van 5 april 2019 betreffende de erkenningsvoorwaarden en de subsidiënormen voor voorzieningen in de jeugdhulp, wat betreft een module gezinshuizen en tot uitvoering van het zesde Vlaams Intersectoraal Akkoord voor de social en non-profit sectoren’.

De adviesvraag is binnen de raad behandeld door de kamer Gezin en Jongerenwelzijn en werd bij consensus goedgekeurd op 29 juni '23.

Situering

Het voorliggende ontwerp van wijzigingsbesluit maakt het mogelijk om gezinshuizen voor professionele dag- en nachtopvang in een kleinschalige, huiselijke context te introduceren als hulpverleningsvorm. Het ontwerp van besluit voorziet in de logistieke verankering van dit nieuwe type-module ‘gezinshuizen’ en de noodzakelijke erkenningsvoorwaarden en subsidiënormen. Ze worden ingeschreven als module onder een Organisatie voor Bijzondere Jeugdzorg. Daarnaast omvat dit wijzigingsbesluit de structurele integratie van het zesde Vlaamse Intersectoraal Akkoord voor de social/non-profit sectoren voor de periode 2021-2025 (VIA6), en een aantal overige wijzigingen.

1. Algemene appreciatie

Structurele verankering van het VIA6-akkoord

De raad waardeert de inzet om het VIA6-akkoord structureel te verankeren, aangezien dit concrete stappen zijn om de jeugdhulp aanzienlijk te verbeteren. Het akkoord richt zich op drie essentiële aspecten: het versterken van de koopkracht, het bevorderen van de kwaliteit en het uitbreiden van personeelskaders in de jeugdhulpsector. Hoewel deze maatregelen belangrijke stappen in de juiste richting zijn, benadrukt de raad de noodzaak om blijvend in te zetten op een verhoging van de personeelskaders in het brede jeugdhulplandschap. Dit is van belang om zowel de omvang van leefgroepen in residentiële instellingen te verkleinen als alternatieve opvangvormen, zoals gezinshuizen, op te starten.

Gezinshuizen als opvangvorm

De raad steunt de keuze om de opvangvormen in de residentiële jeugdhulp verder te differentiëren en ziet de opvang in gezinshuizen als een waardevol initiatief in de bevordering van kleinschalige vormen van residentiële jeugdhulp. Gezinshuizen bieden een meer huiselijke omgeving waarin individuele zorg, kleinschaligheid, bevordering van zelfstandigheid en continuïteit van zorg centraal staan. Deze aspecten dragen bij aan het creëren van een 'normaal leven' voor de kinderen, waarin ze zich veilig en geborgen voelen. Gezinshuizen kunnen kinderen de mogelijkheid bieden om op te groeien in een gezinsomgeving. De raad is het concept van gezinshuizen dan ook erg genegen.

Verdere verduidelijking nodig

Hoewel de raad positief is over het ontwerp van wijzigingsbesluit, uit hij in de volgende secties enkele zorgen met betrekking tot de praktische uitwerking van gezinshuizen. Deze zorgen hebben betrekking op verschillende aspecten, zoals de noodzaak van uitgebreide ondersteuning en veiligheid in gezinshuizen, haalbare terugvaloplossingen, fiscale en verzekeringstechnische aspecten, en het opzetten van een passend opvolgings- en monitoringproces. De raad vraagt om deze opmerkingen mee te nemen en om spoedige verdere verduidelijking zodat gezinshuizen succesvol en duurzaam kunnen functioneren.

2. Belang van ondersteuning en veiligheid in gezinshuizen

Voldoende ondersteuning en begeleiding voor het gezin

Hoewel de nota erkent dat er aandacht moet worden besteed aan de partnerrelatie, de eigen kinderen en het bestaande netwerk, ontbreekt verdere informatie over hoe dit praktisch vorm krijgt. Opvallend is dat de (niet-exhaustieve) opsomming van taken van de moederorganisatie in artikel 4 geen expliciete vermelding maakt van deze ondersteuning en begeleiding voor het gezin. Om de duurzame werking van gezinshuizen te waarborgen, acht de raad het belangrijk dat deze ondersteuning en begeleiding expliciet worden opgenomen in de taken en verantwoordelijkheden van de moederorganisatie.

Gezinshuisouders bieden namelijk 24/7 ondersteuning en zorg aan de kinderen en jongeren die bij hen in het gezin zijn geplaatst. Veiligheid, zowel op fysiek als emotioneel vlak, staat hierbij centraal. Het gezinshuis heeft niet alleen invloed op de geplaatste minderjarige en de gezinshuisouder, maar beïnvloedt het volledige gezinsleven van het gastgezin. In het gezinshuis worden partners en eventuele andere kinderen intensief betrokken. Het doel van een gezinshuis is dan ook om zoveel mogelijk een 'normaal gezinsleven' te creëren. Dit draagt bij aan het bevorderen van het zelfvertrouwen van de geplaatste kinderen en het waarborgen van een gevoel van veiligheid. Van de gezinshuisouders worden dan ook specifieke competenties en professionaliteit verwacht,

maar ook de andere gezinsleden, met name de partner, vormen een essentieel element voor het succes van de gezinshuizen.

Gezien de vaak complexe problematiek waarmee bepaalde minderjarigen te maken hebben, is het van groot belang dat er gerichte begeleiding en ondersteuning aan het gehele gezin wordt geboden. Niet alleen de geplaatste kinderen, maar ook de gezinshuisouders, de partner en eventuele andere gezinsleden moet ondersteund en begeleid worden. Op die manier kan de veiligheid en het welzijn van alle betrokkenen worden gemaximaliseerd en kunnen zij gezamenlijk werken aan de ontwikkeling en groei van de geplaatste kinderen.

Haalbare terugvaloplossingen

De raad benadrukt het belang van het waarborgen van haalbare terugvaloplossingen die rekening houden met de bestaande capaciteitstekorten en het welzijn van zowel de gezinshuisouders als de geplaatste minderjarigen. In de nota wordt vermeld dat er afspraken worden gemaakt tussen de gezinshuisouders en de moederorganisatie om vrije momenten voor de gezinshuisouders te waarborgen, waarbij de kinderen tijdelijk kunnen verblijven in een residentiële hub, bij andere gezinshuisouders of deelnemen aan kampactiviteiten.

Het is van groot belang dat deze terugvaloplossingen zorgvuldig worden uitgewerkt, aangezien gezinshuizen een opvangvorm zijn waarin de geplaatste minderjarigen net deel uitmaken van het gezin. Hoewel gezinshuisouders recht hebben op vrije momenten, is het belangrijk om tijdens de praktische uitwerking rekening te houden met de mogelijke impact op de minderjarigen zodat zij zich niet buitengesloten voelen tijdens de vrije momenten van de gezinshuisouders.

De raad begrijpt en ondersteunt ook het idee van een "*residentiële terugvalmogelijkheid*" als rugdekking van gezinshuisouders. Echter, er bestaat bezorgdheid over de haalbaarheid van deze optie, gezien de bestaande tekorten. In lijn met het gezinsklimaat dat kenmerkend is voor gezinshuizen, is het positief dat naast de "*residentiële terugvalbasis*" ook andere opties zoals verblijf bij andere gezinshuisouders of deelnemen aan kampactiviteiten worden genoemd. Een residentiële terugvalbasis zal voor de jongere ook niet altijd de meest geschikte keuze zijn, omwille van het gebrek aan een band tussen de minderjarige jongere met de residentiële leefgroep. Het is daarom wenselijk dat de alternatieve opties sterker worden belicht, zowel in het besluit als in de nota.

3. Statuut

Hoewel er grondig voorafgaand onderzoek¹ werd gedaan, en de raad tevreden is met het gekozen statuut, blijven er nog een aantal onduidelijkheden bestaan met betrekking tot sommige

¹ Stevens Y. & Lammens, L. (2022). Het juridisch statuut van de gezinshuisouder. Leuven: KULeuven

fiscale en verzekeringstechnische aspecten van het statuut van de gezinshuisouder (namelijk huisarbeid als bijzondere vorm van het werknemersstatuut). Het is voor de raad van groot belang om ook deze aspecten rond het statuut te verduidelijken, zodat alle betrokken partijen goed geïnformeerd zijn bij het nemen van beslissingen en het aangaan van engagementen.

- Op dit moment is het bijvoorbeeld onduidelijk of moederorganisaties de mogelijkheid hebben om een woning te verhuren aan gezinshuisouders. Als dit wel mogelijk is, ontstaan er complexe vraagstukken, met name op het gebied van fiscaliteit. Het bovengenoemd onderzoek gaat in op de controlemogelijkheden als een gezinshuisouder in een woning van de moederorganisatie wordt tewerkgesteld. Er wordt echter niet ingegaan op de belastingtechnische aspecten die gepaard gaan met een dergelijke regeling, zoals voordelen van aller aard en bezettingsvergoedingen. Dat moet duidelijker geregeld worden.
- Daarnaast bestaat er ook een lacune met betrekking tot aansprakelijkheid en lichamelijke schade. Binnen de regelgeving is het verplicht om de aansprakelijkheid van elk kind in begeleidingstehuizen te verzekeren. In het geval van gezinshuizen bestaat daarnaast ook nog de mogelijkheid van een familiale verzekering. Ondanks deze twee verzekeringen, is de aansprakelijkheid van het geplaatste kind nog steeds niet in alle omstandigheden gedekt. Bijvoorbeeld, wanneer het kind door zijn leeftijd niet als schuldbequaam wordt beschouwd, wordt de lichamelijke schade veroorzaakt door het geplaatste kind aan de gezinshuisouder of de gezinsleden niet gedekt. Ook als de eigen kinderen of de partner van de gezinshuisouder schade zouden berokkenen aan het geplaatste kind, zal de familiale verzekering van de gezinshuisouder niet tussenkomen omdat die geen dekking tussen gezinsleden voorziet. Om deze lacune aan te pakken, is het daarom essentieel om een verplichte verzekering voor lichamelijke schade af te sluiten. Deze polis lichamelijke schade zou voor alle leden van het gezin van de gezinshuisouder moeten gelden om elk gezinslid te beschermen. Dezelfde problematiek stelt zich in de pleegzorg. Het is dan ook wenselijk om dit aspect ook op te nemen in de regelgeving voor pleegzorg.

4. Opvolging en monitoring

Het introduceren van de module gezinshuizen binnen het integrale jeugdhulplandschap is gebaseerd op eerdere proefprojecten en diverse Vlaamse en internationale overwegingen. De raad is tevreden met deze voorbereidende fase, maar omdat het om een nieuwe ondersteuningsvorm gaat is het belangrijk om voor de gezinshuizen een passend opvolgings- en monitoringproces op te zetten. Op basis van deze monitoring kunnen aanpassingen of verbeteringen worden doorgevoerd.

Impact op het jeugdhulplandschap

Op dit moment is het onduidelijk wat de precieze impact van de introductie van gezinshuizen zal zijn het bredere jeugdhulplandschap. Het is voor de raad belangrijk om nauwlettend te volgen

hoe die introductie eventuele verschuivingen in de zorg en ondersteuning van jongeren teweegbrengt, bijvoorbeeld op basis van de zwaarte van de problematiek.

Zo is het bijvoorbeeld mogelijk dat kinderen die momenteel thuis kunnen blijven met intensieve begeleiding nu worden doorverwezen naar gezinshuizen vanwege de beschikbaarheid van deze optie. Deze kinderen worden momenteel niet in leefgroepen geplaatst vanwege de minder ernstige aard van hun problematiek of vanwege capaciteitsbeperkingen. Maar er bestaat tegelijk bezorgdheid over het mogelijke tegenovergestelde effect. Leefgroepen hebben al geruime tijd te maken met een verzwaring van de problematiek. Als minder zware profielen worden overgeplaatst naar andere ondersteuningsvormen, zoals gezinshuizen, kan dit de groepsdynamiek in leefgroepen bemoeilijken. Dit zou kunnen leiden tot een concentratie van zwaardere problematiek en een grotere belasting voor zowel de jongeren als het personeel in de leefgroepen.

Het is daarom van belang om zowel de verschuivingen naar gezinshuizen als de mogelijke consequenties op het bredere jeugdhulplandschap goed te monitoren. Hierdoor kan inzicht worden verkregen in de impact op zowel de kinderen die momenteel gebruikmaken van jeugdhulp als eventueel de nieuwe doelgroep die door gezinshuizen wordt opgevangen. Op basis van deze monitoring kunnen passende maatregelen worden genomen om de balans te bewaren en ervoor te zorgen dat de kwaliteit van zorg en ondersteuning in zowel gezinshuizen als het andere aanbod wordt gewaarborgd.

Instream, uitstroom en doorstroom in gezinshuizen

Daarnaast moet ook de instroom, uitstroom en doorstroom in gezinshuizen nauwlettend worden opgevolgd, zodat er inzicht kan worden verkregen in de effectieve werking en de resultaten van deze gezinshuizen.

Zo verwacht de raad bijvoorbeeld dat er ook een contextmodule wordt geïntegreerd in het verblijf in een gezinshuis opdat de terugkeer naar het eigen gezin gemaximaliseerd wordt. Echter, in de nota is er weinig informatie te vinden over hoe dit concreet zal worden ingevuld: wie zal verantwoordelijk zijn voor deze module en wie zal zich bezighouden met de samenwerking met de biologische ouders om de terugkeer van de geplaatste kinderen mogelijk te maken? Dit gaat volgens de raad verder dan alleen "de samenwerking opnemen met de ouders", zoals wel expliciet vermeld in de takenomschrijving van de moederorganisatie.

In artikel 4 wordt ook vermeld dat "*de administrateur-generaal de bevoegdheid heeft om afwijkingen toe te staan van het maximale aantal minderjarigen per gezinshuis en per gezinshuisouder, mits een gemotiveerde schriftelijke aanvraag van de moederorganisatie.*" De raad vraagt om ook deze afwijkingen en de motivering ervan te monitoren.

Loon- en arbeidsvoorwaarden

Tot slot moet er ook worden geëvalueerd of de loon- en arbeidsvoorwaarden voor gezinshuisouders voldoende aantrekkelijk zijn om voldoende gekwalificeerde gezinshuisouders aan te trekken

voor deze uitdagende taak. Het succes en de kwaliteit van gezinshuizen zijn in hoge mate afhankelijk van de betrokkenheid en expertise van de gezinshuisouders.

5. Aanpassing BVR Pleegzorg

Om ervoor te zorgen dat de extra taken van de pleegzorgdienst kunnen worden uitgevoerd en om de taakafbakening adequaat te regelen, adviseert de raad om ook het BVR Pleegzorg aan te passen. Een duidelijk kader dat de verantwoordelijkheden en taken van de pleegzorgdienst en de moederorganisaties helder afbakent is van belang voor een gestroomlijnde samenwerking en voor de efficiënte en effectieve organisatie van werving, selectie, matching en ondersteuning van gezinshuisouders op alle gebieden.